

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 1.8.2008
KOM(2008) 500 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

Santrauka

2005 m. lapkričio 14 d.

**Tarybos rekomendacijos 2005/835/EB dėl prioritetinių veiksmų siekiant Europoje
didinti bendradarbiavimą archyvų srityje įgyvendinimo
pažangos ataskaita Tarybai,
pateikta Europos archyvų grupės**

{SEC(2008) 2364}

1. BENDROJI INFORMACIJA

2003 m. gegužės 6 d. Rezoliucijoje dėl archyvų valstybėse narėse¹, Taryba pabrėžė archyvams kilusius sunkumus dešimties naujų valstybių narių įstojimo į Europos Sąjungą išvakarėse. Taryba pareikalavo įvertinti ES viešųjų archyvų padėtį, ypač atsižvelgiant į plėtrą, ir paprašė Komisijos pateikti ataskaitą, kurioje būtų apsvarstyta galimybė stiprinti koordinavimą ir bendradarbiavimą.

Atsakydama į Tarybos rezoliuciją, 2005 m. vasario mėn. Komisija Tarybai pateikė ekspertų grupės iš valstybių narių parengtą „Pranešimą apie archyvus išsiplėtusioje Europos Sąjungoje“². Pranešime pateikta archyvų padėties Europos Sąjungoje analizė ir pasiūlyta keletas veikslių ir ateities gairių, skirtų stiprinti archyvų bendradarbiavimą Europos lygmeniu.

Po pranešimo apie archyvus 2005 m. lapkričio 14 d. Taryba priėmė rekomendaciją 2005/835/EB dėl prioritetinių veikslių siekiant Europoje didinti bendradarbiavimą archyvų srityje³. Tarybos rekomendacijos A punkte rekomenduojama įsteigti iš valstybių narių ir Sąjungos institucijų paskirtų ekspertų sudarytą Europos archyvų grupę (EAG), kuri užtikrintų bendradarbiavimą dėl su archyvais susijusių bendrų klausimų ir jų koordinavimą, ir ypač įgyvendinti šios rekomendacijos B punkte nurodytas penkias prioritetines priemones. C punkte valstybės narės ir Sąjungos institucijos raginamos bendrai skatinti šių prioritetinių priemonių įgyvendinimą. Pabrėžiama, kad Europos Sąjunga stengsis remti projektus, skirtus šioms priemonėms pagal esamas programas įgyvendinti. Šios rekomendacijos D punkte Taryba prašo, kad vėliausiai po trejų metų nuo šios rekomendacijos paskelbimo dienos Europos archyvų grupė pateiktų pažangos ataskaitą apie įgyvendintas prioritetines priemones.

Tarybos prašytą pažangos ataskaitą Europos archyvų grupė priėmė 2008 m. birželio 6 d. posėdyje. EAG pažangos ataskaita Tarybai pridedama šio komunikato priede.

EAG nuomone, ataskaitoje turi būti pateikti ne tik Tarybos rekomendacijos įgyvendinimo laimėjimai, tačiau taip pat numatyti nauji archyvams iškiliantys uždaviniai. Pažangos ataskaitoje sudaryta atitinkama struktūra.

2. LAIMĖJIMAI

2.1. Europoje didinamas bendradarbiavimas archyvų srityje

EAG buvo įsteigta 2006 m. pradžioje ir ją sudaro ekspertai iš visų 27 Europos Sąjungos valstybių narių⁴ ir penkių ES Sutarties 7 straipsnio 1 dalyje nurodytų Europos institucijų. Nuo savo įžanginio posėdžio, įvykusio 2006 m. balandžio mėn., EAG susirenka du kartus per metus aptarti Tarybos rekomendacijos įgyvendinimo laimėjimus ir numatyti dėl penkių prioritetinių veikslių atlikto darbo kryptis ir ateities gaires.

EAG siekia bendradarbiauti su kitais susijusiais tinklais ir sektoriais. Siekdama įgyvendinti keletą prioritetinių priemonių, EAG ėmėsi bendradarbiauti su esamomis įstaigomis, tokiomis

¹ OL C 113, 2003 5 13, p. 2.

² COM (2005) 52 galutinis.

³ OL L 312, 2005 11 29, p. 55.

⁴ 2006 m. Bulgarija ir Rumunija EAG dalyvavo stebėtojų teisėmis, o nuo įstojimo į ES 2007 m. pradžioje yra visateisės narės.

kaip DLM Forumas⁵ ir Tarptautinės archyvų tarybos Europos skyrius (toliau – EURBICA). Archyvų sektorius aktyviai dalyvauja Europos skaitmeninės bibliotekos fondo veikloje ir jam atstovaujama Aukšto lygio ekspertų grupės skaitmeninių bibliotekų ir EDL sąveikos klausimais darbo grupėje.

Įgyvendindama prioritetinę priemonę „patvirtinamos priemonės archyvinių dokumentų vagystėms išvengti“, EAG stengėsi bendradarbiauti su muziejais ir bibliotekomis, kad spręstų visiems trims sektoriams bendras problemas. Tarpšakinis bendradarbiavimas yra ypač svarbus siekiant sėkmingai susigrąžinti pavogtas gėrybes. Todėl 2008 m. spalio mėn. ES pirmininkaujanti Prancūzija Rubė mieste surengs jungtinę konferenciją šiai problemai aptarti.

Pagal Tarybos rekomendacijos C punktą, esant galimybei Komisija stengėsi remti projektus, skirtus Tarybos rekomendacijai įgyvendinti. Elektroninių įrašų tvarkymo tipinių reikalavimų (MoReq2)⁶ atnaujinimo bei papildymo ir Europos archyvų teisinės duomenų bazės⁷ finansavimo buvo prašyta ir jis gautas pagal IDABC programą⁸. Tikimasi, kad EAG darbo grupės pasiūlymas sukurti archyvų interneto portalą⁹ bus finansuojamas eContentplus programos¹⁰ lėšomis.

2.2. Tarybos rekomendacijoje nurodytos penkios prioritetinės priemonės

Padaryta pažanga įgyvendinant visas penkias 2005 m. lapkričio mėn. Tarybos rekomendacijos B punkte nurodytas prioritetines priemones.

2.2.1. Išsaugojimas ir nelaimių prevencija

Tarybos rekomendacijoje siūloma sudaryti veiksmų planą, siekiant skatinti priemones, skirtas išvengti žalos dokumentams ir archyvams dėl stichinių nelaimių ir kitų pavojingų įvykių, skatinti visoje Bendrijoje imtis veiksmų, siekiant išsaugoti bei atkurti pažeistus dokumentus ir archyvus, ir nustatyti bei skatinti taikyti standartus ir reikalavimus naujų archyvams skirtų pastatų statybai.

Paskelbus rekomendaciją, buvo sudaryta trijų valstybių archyvų išsaugojimo ir žalos jiems išvengimo darbo grupė, kuriai vadovavo Vokietijos valstybinis archyvas (*Bundesarchiv*). Darbo grupė nagrinėjo skubiausią Tarybos rekomendacijoje minėtą problemą – stichinių nelaimių žalos prevenciją. Čekijos, Lenkijos ir Vokietijos regioninio bendradarbiavimo būdu pasiekta rezultatų, kaip antai, planas 2008 m. įsteigti internetinę informacijos tarnybą, kuri būtų naudojama stichinių nelaimių atveju. Joje būtų pateikiama išsami informacija apie nelaimių žalos prevenciją ir valdymą, taip pat apie tai, kur būtų galima rasti tinkamų išteklių ir pajėgumų.

⁵ DLM – dokumento gyvavimo ciklo valdymas. DLM forumas yra suinteresuotųjų šalių organizacija, vienijanti daug ES 27 valstybių narių nacionalinių archyvų ir kitų viešųjų ir privačių organizacijų, besidominčių elektroninių dokumentų ir archyvų tvarkymu.

⁶ Žr. 2.2.2 toliau.

⁷ Žr. 2.2.4 toliau.

⁸ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas 2004/387/EB dėl suderinto paneuropinių e. valdžios paslaugų teikimo valstybės valdymo institucijoms, verslo subjektams ir piliečiams (IDABC) (OL L 181, 2004 5 18, p. 25).

⁹ Žr. 2.2.3 dalį.

¹⁰ 2005 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 456/2005/EB, nustatantis daugiametę Bendrijos programą dėl labiau prieinamo, patogesnio bei tinkamesnio naudoti skaitmeninio turinio Europoje (OL L 79, 2005 3 24, p. 1).

Siekiamo interneto duomenų bazę išplėtoti iki Europos lygmens kaip struktūrinę priemonę ir paskatinti Europos archyvų tarpusavio ryšius. Tai leis visos ES archyvams tinkamai pasiruošti visiems galimiems nelaimių atvejams.

2.2.2. *Europos tarpdisciplininis bendradarbiavimas elektroninių dokumentų ir archyvų srityje*

2005 m. lapkričio 14 d. Tarybos rekomendacijoje prašoma toliau plėtoti Europos tarpdisciplininį bendradarbiavimą elektroninių dokumentų ir archyvų srityje. Rekomendacijoje ypač nurodyta atnaujinti ir išplėsti dabartinius reikalavimus elektroninių dokumentų ir archyvų tvarkymo sistemų, tokių kaip MoReq, diegimui. Tarybos rekomendacijoje taip pat prašoma toliau tęsti DLM forumo konferencijas apie elektroninius dokumentus ir archyvus.

Bendradarbiaudamas su Komisija, DLM forumas parengė atnaujintą ir išplėstą Elektroninių įrašų tvarkymo tipinių reikalavimų (MoReq2) versiją. DLM forumas užtikrins MoReq2 valdymą ir skatins su MoReq2 suderinamos programinės įrangos atitikties bandymus.

Remdamasis Tarybos rekomendacija DLM forumas toliau rengs dideles konferencijas apie elektroninius dokumentus ir archyvus. Penktoji DLM forumo konferencija rengiama Tulūzoje (Prancūzija) 2008 m. gruodžio 10–12 d. Joje bus aptarti informacijos ir įrašų tvarkymo Europoje laimėjimai ir naujos kryptys.

2.2.3. *Interneto portalo, skirto dokumentams ir archyvams Europoje, sukūrimas ir priežiūra*

Pasiūlymu sukurti interneto portalą, skirtą archyvams Europoje, siekiama, kad privačiose arba viešosiose kultūros paveldo įstaigose laikoma įvairi Europos archyvų medžiaga taptų lengviau pasiekiamą ir naudojama nuotoliniu būdu darbo, pramogų ir (arba) mokslo tikslais. Pirmą kartą taps įmanoma Europos archyvų informaciją gauti be jokių nacionalinių, institucinių ar šakinių apribojimų. Tai bus svarus indėlis, įgyvendinant bendro prieigos prie Europos platinamo skaitmeninio kultūrinio ir mokslinio paveldo daugiakalbio taško viziją.

Projektu nebus parengti ar nustatyti nauji standartai, tačiau Europoje įgyvendinta bendra sistema, kurioje laikomasi esamų pasaulinių archyvų srities standartų. Šiuo projektu bus remiamas ir skatinamas tarptautinių standartų priėmimas, kas leistų sąveiką su skirtingais nacionaliniu ar instituciniu lygmeniu įsteigtais archyvų portalais.

Projekto grupė, kuriai vadovauja Ispanijos valstybinių archyvų generalinis subdirektoratas, sukūrė tvirtą archyvų įstaigų tinklą ir intensyviai bendrauja su kitomis kultūros paveldo įstaigomis (bibliotekomis, muziejais). Archyvų portalas bus prijungtas prie EUROPEANA ir tikimasi, kad bus pasirašyta sutartis su Komisija šį projektą finansuoti eContentplus programos lėšomis.

2.2.4. *Gerosios patirties pagal archyvams taikomą nacionalinę ir Europos teisę skatinimas*

2005 m. lapkričio 14 d. Tarybos rekomendacijoje prašoma skatinti gerąją patirtį pagal nacionalinę ir Europos teisę, reglamentuojančią dokumentų ir archyvų valdymą ir naudojimąsi jais. Tam siūloma sukurti duomenų bazę, kuri nacionaliniu ir Bendrijos lygiu susietų duomenis apie archyvams taikomus teisės aktus su kitais su jais susijusiais įstatymais ir palengvintų jų naudojimą. Duomenų bazėje bus apibendrinti esami teisės aktai ir leis nustatyti ir platinti gerosios patirties pavyzdžius.

Europos archyvų teisinės duomenų bazės kūrimo darbo grupei vadovauja Prancūzijos archyvų direkcija (*Direction des Archives de France*), bendradarbiaudama su Tarptautinės archyvų tarybos Europos skyriumi (EURBICA). Duomenų bazėje saugomi archyvų ir su jais susiję teisės aktai, taip pat aiškinamoji ir kontekstinė ES ir ES valstybių narių informacija. Teisinės duomenų bazės rengimą remia Europos Komisija ir jis finansuojamas Europos Sąjungos IDABC programos lėšomis.

Teisinė duomenų bazė Komisijai buvo pristatyta birželio mėnesį. Valstybės narės ir Europos institucijos turinį pateiks antroje 2008 m. pusėje. Duomenų bazę prižiūrės valstybės narės, o ją saugos Tarptautinė archyvų taryba (ICA).

2.2.5. *Archyvinių dokumentų vagysčių prevencijos priemonės*

Archyvinių dokumentų vagysčių prevencijos priemonių darbo grupė, kuriai vadovauja Švedijos valstybinis archyvas (*Riksarkivet*), svarstė du jos nuomone svarbiausius klausimus: pirma, kokių priemonių būtina imtis, siekiant užkirsti kelią vagystėms iš archyvų ir prekybai kultūros artefaktais, ir antra, apie poreikį atlikti tyrimą, kuris parodytų, kiek vagysčių problema yra svarbi valstybių narių archyvų įstaigose.

Darbo grupė savo užduotį įvykdė. Remdamasi beveik 200 Europos archyvų apklausa, 2007 m. birželio mėn. ji EAG pateikė ataskaitą apie vagystes archyvuose. Apklausa leidžia susidaryti nuomonę apie vagysčių iš archyvų pobūdį ir mastą. Remdamasi šia ataskaita, darbo grupė stengėsi pateikti patarimų ir keletą rekomendacijų. Ši grupė parengė keletą vagysčių iš archyvų prevencijos „Principų ir praktinių gairių“, kurios bus bendra archyvų įstaigų priemonė. „Principai ir praktinės gairės“ 2008 m. birželio mėn. buvo pateiktos Europos archyvų grupei.

Be to, darbo grupė parengė deklaracijos projektą dėl vagysčių iš archyvų prevencijos ir kovos su jų neteisėta prekyba, kuri turėtų patvirtinti 27 valstybių narių nacionalinių archyvų vadovai. Ši deklaracija bus pateikta 2008 m. lapkričio mėn. ES pirmininkaujančios Prancūzijos Rubė mieste rengiamame seminare apie vagystes iš archyvų.

3. ATEITIES UŽDAVINIAI

Europos archyvų grupė siūlo, kad archyvų tarnybos apsvaistytų savo vaidmenį sparčiai besikeičiančiomis sąlygomis ir ištirtų, kaip galėtų tinkamiau teikti paslaugas plačiajai visuomenei ir konkrečiai viešajam administravimui. Grupė išskyrė penkis archyvų ateities uždavinius.

3.1.1. *Europinė direktyva dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo*

EAG siūlo išsamiau ištirti, kaip tinkamiau panaudoti ir plačiau paskleisti archyvų medžiagą. Ypač pažymima, kad 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo¹¹ numatyta galimybių pakartotinai panaudoti turtingą Europos archyvų medžiagą. Rekomenduojama, kad valstybių narių archyvų tarnybos apsvaistytų tos direktyvos nuostatų taikymo archyvams privalumus bei trūkumus ir išnagrinėtų skirtingus modelius, kaip archyvuose saugoma informacija būtų naudojama ir plačiau pateikiama Europos piliečiams ir pasaulio žmonėms.

¹¹ OL L 345, 2003 12 31, p. 90–96.

3.1.2. *Archyvų tiesioginės ir nuotolinės paieškos santykis*

EAG nuomone, nuotolinės ir tiesioginės paieškos santykis didėja. Pažangos ataskaitoje nurodyta, kad šiam klausimui reikėtų išsamesnio tyrimo apie ES šalių praktiką ir patirtį, ir kad be informacijos mainų, būtų pravartu parengti keletą gerosios patirties gairių. Todėl ataskaitoje rekomenduojama, kad EAG imtųsi toliau tirti šį klausimą, ypač atsižvelgdama į kintančios nuotolinės ir tiesioginės archyvų paieškos pusiausvyros poveikį Europos archyvų tarnyboms. Siūloma keistis informacija apie dabartines archyvinės medžiagos skaitmeninimo tendencijas ir siūloma, kad EAG skatintų ES archyvus parengti tinkamas ateities strategijas.

3.1.3. *Skaitmeninis duomenų tvarkymas – pasekmės administravimui bei visuomenei ir kintantis archyvų vaidmuo*

Vis labiau naudojamos naujosios technologijos itin paveikė viešojo administravimo sektorių ir tai, kaip tvarkomi duomenys ir kuriami, saugomi bei ieškomi dokumentai. Per keletą pastarųjų dešimtmečių informacinių ir komunikacinių technologijų taikymas administracijoje atitiko didėjančius veiksmingumo ir paslaugų kokybės reikalavimus ir jų įgyvendinimą, ir augantį dėmesį vyriausybės skaidrumui ir atskaitingumui. Geras valdymas ir e. valdžia yra pagrindinės XXI amžiaus viešojo administravimo sąvokos. E. valdžia ir skaitmeninis duomenų tvarkymas neabejotinai iš esmės pakeis daugelį tradicinių archyvų tarnybų principų ir veiksmų.

Didėjantis visuomenės kompiuterinis raštingumas paveiks ne tik tradicinius archyvavimo principus ir būdus, bet ir archyvų tarnybų bei duomenų kūrėjų santykius, ir galiausiai archyvų tarnybų bei archyvarų vaidmenį viešajame administravime bei visuomenėje. Išnagrinėjus pokyčius ES valstybėse narėse, atsižvelgiant į jų skirtingas teises ir administracines tradicijas, būtų galima gauti vertingos informacijos apie skirtingų standartų ir patirties vertę.

EAG daro išvadą, kad informacijos apie dabartinę padėtį ES valstybėse narėse mainams praverstų informacija, kaip tos problemos sprendžiamos skirtingose šalyse. Nacionaliniai archyvai aktyviai svarsto apie savo dabartinį ir būsimą vaidmenį e. valdžioje. EAG siūlo skatinti ir propaguoti diskusiją šia tema, siekdama atskleisti visą potencialią archyvų vertę plačiajai visuomenei ir konkrečiai viešajam administravimui, ir 2010 m. parengs išsamesnę ataskaitą.

3.1.4. *Europos ekspertų tinklo steigimas*

Pažangos ataskaitoje nurodyta, kad ES valstybių narių archyvavimo specialistų bendradarbiavimas laikytinas vienu pagrindinių būdų, kuriais būtų skatinamas ir archyvų bendradarbiavimas. Siūloma steigti Europos ekspertų tinklą, kuris Europos archyvų įstaigoms ir specialistams teiktų:

- pirma, paramą skirtingiems atitinkamo lygmens projektams, skirtiems dabartiniams ar dar tik būsimiems prioritetams, įgyvendinti;
- antra, paramą ir informaciją, susijusią su kitomis ataskaitoje nurodytomis kompetencijos sritimis.

Siekiant šių tikslų, EAG siūlo bendradarbiauti su skirtinguose projektuose dirbančiomis archyvų tarnybomis valstybėse narėse, ir su archyvarų profesinėmis sąjungomis. Nesant Europos archyvarų sąjungos, pastarąją galėtų atstoti Tarptautinės archyvų tarybos Europos skyrius (EURBICA), kurios nariais yra daugelis šių sąjungų.

3.1.5. *Planuojamas Europos archyvarų kompetencijos centras*

Per keletą pastarųjų metų dėl visuomenėje ir profesinėje srityje įvykusių pokyčių išaiškėjo poreikis parengti aukšto lygmens dokumentų ir archyvų valdymo srities profesionalių vadovų kategoriją, kurie galėtų sėkmingai daryti karjerą ir užimti strateginius postus. Siekiama Europos Sąjungoje turėti naują archyvų vadovų kartą, kurie ne tik gerai žinotų apie šios profesijos sprendžiamus klausimus ir kylančias problemas, bet kurie taip pat sugebėtų sudaryti valdymo strategijas ir galėtų bendrauti pačiu aukščiausiu lygmeniu. Šis pasiūlymas galėtų būti įgyvendintas įsteigus Europos kompetencijos centrą, kuriame susitiktų visi būsimi archyvarai ir taip toliau vystytų Europos patirtį.

Europos „kompetencijos centras“ leistų parengti grupę specialistų, kurie galėtų tobulėti nacionaliniu bei tarptautiniu kontekstu. Jis taip pat sukurtų specifinį mainų ir diskusijų tinklą, remiantis ne tik nacionalinėmis ypatybėmis ir patirtimi, bet ir grynai Europos kontekstu, taip leisdamas gilinti aukšto lygmens europinį bendradarbiavimą šioje srityje.

„Kompetencijos centras“ būtų steigiamas decentralizuotai, kad jo struktūros būtų paprastesnės ir nebūtų nuolat susietos su viena organizacija ar įstaiga. Jo veikloje turėtų dalyvauti visos ES valstybės narės.

4. IŠVADOS

Valstybių narių archyvų bendradarbiavimas nuo Tarybos rekomendacijos priėmimo 2005 m. pabaigoje gerokai pažengė. Kaip ir anksčiau, tai yra besivystantis procesas, pagrįstas bendrais interesais bei siekiais ir suvokimu, kad bendradarbiavimas turėtų ir gali būti abipusiai naudingas. Todėl Europos archyvai per pastaruosius du dešimtmečius bendradarbiavo stebėtinai sėkmingai. Kad ši sėkmė neišblėstų, EAG pateikė keletą rekomendacijų, skirtų bendram darbui ateinančiais metais:

- EAG toliau stebės ir teiks pasiūlymus dėl 2005 m. lapkričio 14 d. Tarybos rekomendacijoje nurodytų prioritetinių veiksmų įgyvendinimo, taip pat dėl tų veiksmų priimtų naujų priemonių ir tų, kurios gali atsirasti dėl šios pažangos ataskaitos. Savo veiklą EAG glaudžiai derins su Europos nacionalinių archyvarų taryba;
- EAG kartu su kitais susijusiais sektoriais ir tinklais toliau veiks, siekdama didžiausios bendros naudos ir masto ekonomijos veiksmingai tvarkant, laikant, saugant ir ieškant viešojo sektoriaus informacijos, taip pat siekdama veiksmingesnės ir vartotojui patogesnės prieigos prie archyvuotos informacijos ir paslaugų Europos piliečiams;
- Europos Komisija toliau rems Europos archyvų grupės veiklą.